

BOŞANMA VE ÇOCUK

Çocukların ruh ve beden gelişimlerinin sağlıklı olması aile ortamıyla doğru orantılıdır. Anne-baba arasındaki uyum, sevgi, saygı, anlayış kuşkusuz ki çocuğa da yansımaktır. Hiçbir çocuk anne ve babasının tartışmasını, birbirini incitmesini istemez. Çocuğun ruhsal sağlığını koruması, gelişim alanlarını sağlıklı bir şekilde yaşaması için anne ve babanın çocuğuna olduğu kadar birbirlerine olan yaklaşımların ve tutumların da olumlu ve sağlıklı olması gerekir. Olumlu, sağlıklı olmayan aile ortamı çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterlilikte değildir. Olumsuz aile tutumları çocuğu yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını büyük ölçüde biçimlendirmekte ve çocuğun psikolojisini etkilemektedir.

Kendi aralarında sorunlarını çözemeyen bir çiftin anne-baba olarak da çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler kurabilmelerini bekleyemeyiz. Anne ya da baba ayrı ayrı çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler kursalar bile, birlikte çocuklarına karşı tutarlı, dengeli tutum ve davranışlar sergilemekte güçlük çekeceklerdir.

Anne-baba arasındaki olumsuzluklar, birtakım sorunlar giderilememiş ise sonuç ne yazık ki boşanmayla noktalanabilmektedir. Ayrılık ya da boşanma kararı kuşkusuz bu kararı alan eşler için çok zorlu bir süreçtir. Bu sürecin her zaman uyum içinde geçmediği de bilinen bir gerçek. Ancak bu karardan anne-babaları kadar hatta onlardan daha fazla etkilenen aile bireyleri çocuklar olmaktadır.

Boşanma kuşkusuz, çocukların başına gelebilecek en sarsıcı olaylardan birisidir. Ancak bir evliliği başa çıkılamayan, çözüm üretilemeyen, süregelen sorunlarla devam ettirmenin çocuk üzerinde yaratacağı olumsuz etkiler, bazen boşanmanın kendisinin yaratacağı etkilerden daha fazla yıkıcı olabilir. Burada önemli olan anne ve babanın evliliklerinin sona ermesini nasıl karşıladıkları, boşanmadan sonra hayatlarını ve ilişkilerini nasıl sürdüğü ve çocukları ile ilgilenmeye devam etmeleridir.

Çocuklar, anne ve babalarının evliliğinin sona ermesine duydukları öfkeyi, yaşlarına, kişilik özelliklerine ve ailenin durumuna göre değişen şekillerde ifade ederler. Bazı çocuklar, bu dönemi ağır bir şekilde yaşarken, bazıları ise duygusal bir yara almadan atlatabilirler. Çoğu çocuk, özellikle erkek çocuklar sık sık kavga ederek, anneye, babaya, öğretmenlerine ve onlarla ilgilenen diğer kişilere bağırarak, kırıp dökerek öfkelerini açığa vurular. Okul yaşamına derslere ve arkadaşlarına ilgisini kaybedebilirler. Çocuk çok küçük bile olsa çevresinde olan biteni takip etmekte, sorunları hissetmektedir. Sorunları hisseden çocuk sıkıntısını söz diliyle anlatamadığı için bunu farklı şekillerde dışarıya yansıtır. Bu durum tırnak yeme, altını ıslatma vb. davranış problemleri olarak ortaya çıkabilir. Çocukta psikosomatik hastalıklar gözlenebilir; sık sık hasta olur, kusar, bağırsakları bozulur. Evden, okuldan kaçma, kendisine ait olmayan şeyleri alma, uyuşturucuya yönelme gibi durumlar da yaşanabilir. Bu durumda aile, mutlaka bir uzman yardımı almalıdır.

Amato ve Keith (1991) boşanmış ailelerin çocuklarıyla ilgili yapılan 92 çalışmanın metaanalizini yapmışlardır. Boşanma sırasında çocuğun yaşının, çocuğun psikolojik yapısının, sosyal uyumunun ve anne-baba ilişkilerinin, onun üzerinde en anlamlı etki eden faktör olduğunu saptamışlardır.

Araştırmalar farklı yaş gruplarındaki çocukların boşanmaya farklı tepki verdiklerini göstermiştir. Değişik yaş gruplarına göre anne babası boşanan çocukların davranış profilini özetleyecek olursak:

0–2 YAŞ

Henüz birçok şeyin farkında olmadığı zannıyla bebeklik çağındaki çocukların boşanmadan en az etkileneceği düşüncesi yanlıştır. Bu yaştaki çocuklarda boşanma sonrası belirgin davranış değişiklikleri gözlenmiştir. Daha çok ağlama ve ağlama nöbetleri, uyku ve beslenme bozuklukları, oyuncaklara karşı ilgisini kaybetme gibi davranışlar en çok göze çarpanlardır. Dolayısıyla bu yaşta dahi boşanma sonrası ayrılan eşler sorumluluk paylaşımı ve çocukla bir araya gelme planlamasını iyi yapmalıdırlar. Bu sırada çocuğun yanında ise asla kavga ve tartışma ortamına girmemelidirler.

3–6 YAŞ

Okulöncesi çağındaki çocuklar belki de boşanmadan en ağır etkilenenler olarak görülebilir. Çocuklar bu yaşlarda kendilerini hayatın dolayısıyla ailenin odak noktası olarak görür. Bu düşünce onları olası bir boşanmadan sorumlu oldukları zannıyla suçluluk duygusuna iter. Çocuklar, „ben akıllı durmadığım için anne ve babam kavga ediyor, bunun için ayrıldılar“ tarzında düşüncelere kapılabilirler. Sonuçta yeniden yatağını ıslatmaya başlatma, parmak emme, yatmak için çoktan rafa kalkmış pelüş hayvanını ortaya çıkarma sıklıkla görülen sorunlardır. Bu davranışlar çocuğun ne ölçüde korunmasız ve yardıma muhtaçlık duygusu içinde kıvrandığını gösterir.

7–12 YAŞ

Bu yaştaki çocuklar her ne kadar kendilerine sunulan boşanma sebeplerine anlayışlı davranıyormuş gibi görünse de aslında yoğun bir kaybetme duygusu içine bürünürler. Bununla birlikte bu yaştaki çocuklar küçük yaştakilerin aksine suçu kendi üzerlerine almaz ve anne-babalarını suçlarlar. Büyüklerine öfke duyar, hayal kırıklığı yaşar ve kendilerini reddedilmiş olarak görürler. Yer yer anne ya da babadan birinin tarafını tutmak zorunda oldukları düşüncesiyle diğer tarafa düşmanlık besleme gibi davranışlar da ortaya çıkabilir. Hemen hepsi boşanmayı takiben okulda sıkıntı yaşar ve ders başarıları azalır.

Bu yaştaki çocuklara boşanma ile ilgili sebepleri yalansız olarak aktarmak en iyisidir. Onlara çocuk muamelesi yapmak yerine bir yetişkin gibi davranmalıdır. Ayrıca çoğu çocuk aile içinde cereyan eden bu durumu arkadaşlarından ve öğretmeninden gizleme eğiliminde olduğu için, okulda ortaya çıkabilecek problemlerin biraz olsun önüne geçebilmek için öğretmenine mutlaka bilgi verilmelidir.

13–18 YAŞ

Bu yaş dilimi, yine yanlış olarak boşanmanın en az etkili olabileceği düşünülen bir yaş grubudur. Oysaki bu yaşlarda zaten ergenlik çağının problemlerini üzerinde taşıyan çocuk anne babasının boşanması ile ayrı bir stres

faktörü yaşayacaktır. İlk tepkileri genellikle anne ve babalarına daha mesafeli davranmaya başlamaları, ebeveynlerinden çok kendi arkadaşları ile vakit geçirmeleri ve aile içerisinde yaşanan bu olaydan dolayı çevrelerine karşı utanç duygusu beslemeleridir.

Kız çocuklar genellikle erkeklerden biraz daha hassas tepki verir. Anne-babasına karşı ortaya çıkan güven kaybı nedeniyle karşı cinsle karşı ilginin artması ve bir koruyucu erkek arkadaşına sonucunda erken yaşta cinsel tecrübe yaşaması olası sonuçlardır. Erkekler ise daha agresif tepki verir. Dikkat edilmesi gereken ve beklenebilecek en önemli sonuç küçük yaşlarda suç işlemeye meyil ile islahevlerinin yolunu tutmalarıdır. Hem kız hem erkeklerde ilaç bağımlılığına adım atma ve kendine zarar verme gibi daha ileri problemler de hesaba katılmalıdır.

Görüldüğü gibi çocuklu ailelerde boşanmanın çocuklara göre ideal yaşını bulmak hemen hemen imkânsızdır. Anne ve babanın ayrılması her yaş grubundaki çocuğa oldukça ağır olabilen problemleri de beraberinde getirecektir. Çünkü „kutsal ve sağlıklı aile“ rüyası bebeklikten ergenlik çağına kadar her çocuk için aynıdır. (Baby und Familie)

Maalesef günümüzde boşanmalar her geçen gün artmaktadır. Boşanma sürecini çocukların en az yara ile atlması için anne ve babaların çocuklarını karşılarına alıp durumu izah etmeleri gerekir. Örn: “Biz birbirimizi severek evlendik, sizi de bu sevgiyle isteyerek dünyaya getirdik. Zamanla anlaşılamadığımız konular oluşmaya başladı ve birbirimizi incitmeye başladık. Zaman geçtikçe sorunlarımızı çözemedik ve ayrılmaya karar verdik. Bundan sonra aynı evde yaşamayacağız. Ancak boşansak bile biz sizin hala anne ve babanız olarak kalacağız ve size olan sevgimizi hiç bitmeyecek. Bu hepimiz için zor bir durum ama buna zamanla ayak uyduracağız ve sizin her zaman yanınızda olacağız.”

Karar çocuklara açıklandıktan sonra anne-baba tutumlarının tutarlı olması çok önemlidir. Annenin koyduğu bir kuralın çocuğun babanın yanına gittiğinde uygulanmaması ya da çocuğa olan yaklaşımların, öğretilerin, tutumların birbiriyle örtüşmemesi, çocuğun kişilik, ruhsal ve sosyal gelişimi açısından oldukça zarar verici bir durum yaratır. İdeali ortak tutum sergilemek için zaman zaman anne-babanın bir araya gelerek çocukları hakkında beraber düşünüp bir yol çizmeleridir.

Anne ve babası boşanmış çocuklarda akademik başarıda gözle görülür bir şekilde düşüş yaşanabilir. Çoğu zaman aktivitelere katılmak istemezler ve ders sırasında dalıp gidebilirler. İçine kapanıp kimseyle bir şey paylaşmak istemeyebilirler. Bu gibi durumlarda öğrencinize anlayışlı davranmanız çok önemlidir. Onu bu davranışlarından ötürü zorlamanız, eleştirmeniz, azarlamamız ya da onunla hiç ilgilenmeyip durumu akışına bırakmanız, yaşadığı sorunları arttıracaktır. Bu dönemde sevginizi, ilginizi ve anlayışınızı yüksek tutmanız oldukça destekleyicidir. Son olarak sınıfınızda anne ve babasının boşanmasıyla oluşan aşırı öfkeli, uyum ve davranış problemleri olan öğrenciniz varsa hem anneye hem babayla görüşerek bir uzmandan yardım almaları gerektiği konusunda yönlendirme yapabilirsiniz.

